

Paradijsvogels en Kroonduiven

Indische-Nederlanders in voormalig Nieuw-Guinea

In de jaren 1945 tot halverwege de jaren zestig werden 250 duizend Indische-Nederlanders naar Nederland gerepatriëerd. Minder bekend is dat velen hun geluk zochten in voormalig Nieuw-Guinea. Toen op 27 december 1949 het bestuur over Nederlands-Indië werd overgedragen aan de Indonesische overheid was Nieuw-Guinea in de soevereiniteitsoverdracht niet meegenomen. Enkele duizenden Indische-Nederlanders besloten om dit laatste kroonjuweel als nieuw thuisland te beschouwen. Het eiland was echter nauwelijks ontgonnen en bezat amper voorzieningen. Men ging een onzekere toekomst tegemoet, maar kon, hoe dan ook, in vrijheid leven. In een wereld die hen bekend voorkwam en die betrekkelijk dicht bij hun geboortegrond lag. Zij konden niet bevroeden dat Nieuw-Guinea inzet zou worden in het almaar oplopende steekspel tussen de Nederlandse en de Indonesische overheid, gesteund door de Verenigde Naties en de VS. Nederland droeg Nieuw-Guinea op 1 oktober 1962 over aan de VN, waarna het uiteindelijk in Indonesische handen kwam. De circa 13.000 Indische-Nederlanders moesten voor de tweede keer 'hun land' verlaten. Het boek bevat persoonlijke vertellingen van betrokkenen die in combinatie met het beeldmateriaal (circa 200 foto's) een indringend beeld van deze groep geven.

Paradijsvogels en kroonduiven
Indische Nederlanders in voormalig Nieuw-Guinea
Door Tjapal Aeckerlin
KIT publishers: 160 pagina's (hardcover)
ISBN: 9789460220494
Prijs: € 24,50
Verschijnt maart 2010

Gedaanteverandering

Ze was de zestig ruim gepasseerd. De verstekeling, met wie we onze hut deelden, had het zelfs gepresteerd om een betjak, een fietstaxi, het ruim in te krijgen. Ze zag de driewieler als eerste stap naar een bedrijf in personenvervoer. Door het ontbreken van papieren mocht ze niet van boord, maar de douane bleek gelukkig gevoelig voor smeergelden. Mijn 'schoonmoeder' konden we immers niet achterlaten.

Ik kwam in het familiehuis van mijn man te wonen. Het gezin behoorde tot één van de weinige overgebleven, vooroorlogse kolonisten in de kustplaats Manokwari. Op de circa vier hectaren grond stonden djeroek Bali bomen met aan hun takken grote, zoetzure citrusvruchten. Ik kapte op een braakliggend stuk het stugge olifantsgras en plantte er

selderie en rode pepers. Door de vruchtbare grond schoten de gewassen omhoog.

Elke keer, na aankomst van een schip, waarden de nieuwkomers uit over het gebied. De één met enkel een bundeltje kleding. De ander met een complete inventaris en soms zelfs wat kleinvee. Duidelijk was dat de autoriteiten de instroom niet aankonden. Het ontbrak aan voldoende basisvoorzieningen zoals elektra en vooral fatsoenlijke behuizing. Zo verschenen er al gauw zelfgebouwde optrekjes en legertenten in de omgeving. Mijn man controleerde met enige regelmaat het systeem van bamboebuizen die vanaf een verderop gelegen heuvel de ouderlijke woning van water voorzagen. Het almaar dunner wordende straalje boven onze vergaarbak betekende dat er nog meer families van onze leiding aftapten. Door telkens het bamboestelsel aan te passen, kreeg een ieder toch zijn deel.

Door de krapte na de 'volksverhuizing' vierde de creativiteit hoogtij. Er ontstond

een levendige ruilhandel in levensmiddelen. Kledingstukken rouleerden binnen en tussen vriendinnengroepen. En bij huwelijken en begrafenissen sleepten genodigden met stoelen, geleend of uit eigen bezit, om een plechtigheid bij te wonen.

Aan de andere kant konden sommigen de situatie gewoonweg niet aan. Het maakte geen verschil of ze nou al een behoorlijk dak boven hun hoofd hadden of met hun kinderschare, in een krakkemikkige loods, tussen andere families verkeerden. Heimwee, teleurstelling. Jaloezie en onderlinge irritaties. Niet iedereen wist aan deze gevoelens een draai te geven. Dat gold ook voor de man met het kapmes, wiens vrouw bij ons thuis bescherming zocht.

Er bestond een grote achterstand in het registreren van de binnenkomers. Daar kon ik me direct na mijn sollicitatie bij het plaatselijk bestuur op gaan richten. Gewapend met mijn aktetas legde ik op één dag vele kilometers af. Naar het hoger gelegen Mang-

goapi waarbij ik, bevreesd voor onverwachte diepteverschillen, een rivier doorwaadde. Ik schreef er een kolonist in die zich enkele jaren later de kangkoengkoning mocht noemen. De eetbare waterplanten vonden op de drassige onderbodem de ideale leefruimte. In het vlakke Rendani waren landbouwers neergestreken op verlaten vooroorlogse percelen. Overwoekerde gronden, maar vrij van lastige obstakels als metershoge bomen. Een gewezen kantoorklerk woelde er met een schop de aarde om. Zijn vrouw die in het verleden de was uitbesteedde, ging er nu zelf mee aan de slag. Met hun eerste oogst zouden ze binnenkort de deuren langsgaan.

Drie jaar na onze aankomst verhuisde ik naar een woning aan de Missigitweg. Op steenworp afstand van de plaatselijke moskee. De gezangen van de gebedsoproeper maakte een klok overbodig.

Mijn man had zich inmiddels als aannemer aan de Koninklijke Paketvaart Maatschappij verbonden en coördineerde het laad- en loswerk aan de haven. Door zijn contacten met

Papoea's en zijn beheersing van de Arfaktaal kon hij een flinke ploeg samenstellen. Alles gebeurde nog met handkracht. Ik kwam voor dezelfde maatschappij te werken en zag, door de jaren heen, andersoortige goederen op de kade belandden. Eerst vooral voedselproducten en bouwmaterialen. En langzamerhand, meer en meer, 'luxeproducten' als ijskasten, diepvriesvlees uit Australië en transistorradio's. De stormloop op winkeltjes nadat er een boot in de baai afmeerde, lag achter ons. 'Helaas uitverkocht', beluisterde je zelden nog.

De plaatselijke middenstand kreeg deels een ander karakter. Een taartenbakkerij van de gezusters Ondaatje, zaken met de nieuwste kleding en schoeisel. De Nieuw-Guinea Import en Export Maatschappij introduceerde scooters van het merk Vespa en Lambrette. 'Te verkrijgen op afbetaling.'

Manokwari leek uitbundiger te worden. Eén van onze hoofdstraten zou zelfs Panorama-boulevard gaan heten.

Frouwke Beijnon-Vecht, Manokwari 1955